

Politiek jaarverslag 2016 (februari 2016-november 2016)

GroenLinks-Europarlementariërs Bas Eickhout en Judith Sargentini werkten aan een groener en rechtvaardiger Europa in een moeilijke context. Brussel, het politieke hart van de Europese Unie werd geraakt door aanslagen op 22 maart. De Europese Unie sloot een zeer discutabele vluchtelingendeal met Turkije. Later dat jaar wist het land ternauwernood een militaire coup af te slaan. Een meerderheid van de Britten sprak zich in een referendum uit voor het verlaten van de Unie. De verkiezing van Donald Trump tot nieuwe president van de Verenigde Staten dreigt anti-Europese krachten een nieuwe boost te geven die het voortbestaan van democratische politieke samenwerking in Europa in gevaar kan brengen.

Delegatieleider Bas Eickhout hekelde de discrepantie tussen EU-leiders die van een “*wake-up call*” spraken, maar ondertussen weigerden om hun beleid substantieel aan te passen. GroenLinks streed als onderdeel van de Europese Groene fractie tegen het xenofobische populisme van rechts, maar ook tegen de grote coalitie van christendemocraten, sociaaldemocraten en liberalen die vasthouden aan gefaalde recepten van bezuinigen, dereguleren en achterkamertjespolitiek die het wantrouwen tegen de EU verder aanwakkert.

GroenLinks deed onderzoek naar de perceptie van mensen over de Europese Unie en tilde de platgeslagen discussie over meer of minder Europa daarmee naar een hoger niveau. Bas deed na de uitkomst van dit onderzoek de oproep aan politici om de kritiek op het functioneren van de EU op te pakken in plaats van weg te zetten in de extreme hoek.

Klimaat en energie

De EU staat voor de zware opgave om de historische klimaatafspraken die de wereld overeenkwam in 2015 in effectief beleid om te zetten. Bas deelde zijn kennis en jarenlange ervaring met klimaatpolitiek in zijn boek “Klimaatmores, radicaal naar een andere norm” dat dit jaar verscheen en op positieve reacties kon rekenen.

Bas schreef mee aan het rapport waarmee de ratificatie van het Parijs-akkoord door het Europees Parlement werd geloodst. De onderlinge verdeeldheid die de EU zo vaak parten speelt, werd net op tijd overwonnen zodat de EU toch nog bij de voorhoede hoorde die Parijs op tijd ratificeerde om de implementatie ervan vorm te geven.

Bas bekritiseerde de slappe nationale doelstellingen voor de uitstoot van transport, gebouwen, landbouw en afval die de Europese Commissie presenteerde “alsof de COP21 in Parijs nooit had plaatsgevonden”. Ook werkt hij aan voorstellen om ervoor te zorgen dat het Europese emissiehandelssysteem dusdanig wordt hervormd dat er een effectieve prijs komt te staan op het uitstoten van CO₂. Bas was aanwezig in Montreal om de Europese Commissie te controleren in de onderhandelingen over een CO₂-standaard voor de luchtvaartsector. Hij pleitte ervoor dat de EU veel verder moet gaan dan de magere internationale deal die werd bereikt. Ook na de falende internationale maatregelen om de uitstoot van de scheepvaart terug te dringen, wees Bas op de noodzaak voor Europa om deze sector strenger te reguleren. Om catastrofale klimaatverandering tegen te gaan is het cruciaal dat de EU succesvolle wetgeving die energiebesparing oplevert zoals energielabels en ecodesign worden

aangescherpt. Bas blijft zich verzetten tegen de dereguleringsagenda van Juncker en zijn rechterhand Timmermans die deze maatregelen in twijfel trekken.

De ambitieuze Europese wetgeving die Bas in 2013 voor elkaar bokste om zogenaamde F-gassen (superbroeikasgassen) in te perken, kreeg dit jaar navolging met de internationale Kigali-afspraken. GroenLinks zette dit succes kracht bij met een onderzoek dat aantoont dat – in tegenstelling tot waar lobbyisten voor waarschuwden – deze wetgeving een positief effect heeft op de Europese groene economie.

Voorstellen van Bas voor duurzaam beleggen door pensioenfondsen kregen een meerderheid in het Europees Parlement en overleefden ook de onderhandelingen met de nationale regeringen. Daarom worden pensioenfondsen in de hele EU binnenkort verplicht om aandacht te besteden aan verantwoord beleggen. Ook werd opgehelderd dat duurzaam beleggen nooit in strijd kan zijn met het belang van de pensioendeelnemer en werden pensioenfondsen verplicht om zich publiek te verantwoorden over de duurzaamheid van hun beleggingsbeleid. Dit is een belangrijke steun in de rug voor de *divestment*-beweging die hopelijk navolging krijgt in andere Europese financiële regulering.

Binnenkort zal het Europees Parlement een positie innemen over de hervorming van het Europees investeringsplan EFSI. Bas is opnieuw de onderhandelaar voor de Groene fractie en zal proberen om ervoor te zorgen dat dit investeringsplan beter gaat bijdragen aan de transitie naar een groene economie en meer ten goede komt aan de regio's in Europa die investeringen het hardste nodig hebben.

Vluchtelingen

In anticipatie op nieuwe wetsvoorstellen schreef Judith samen met andere Groene Europarlementariërs een uitgebreid voorstel voor een slimmere verdeling van asielzoekers over de EU. Het huidige systeem, het Dublin-systeem, regelt welk EU-lidstaat verantwoordelijk is voor de asielzoeker, maar dat werkt al jaren niet. Het leidt tot een onevenredige verdeling van asielzoekers over de lidstaten. De Groene fractie stelde voor om asielzoekers slimmer en eerlijker te verdelen op basis van objectieve criteria, die niet alleen rekening houden met het vermogen van landen om vluchtelingen op te vangen en te integreren, maar ook met de voorkeuren van een asielzoeker zelf. Bijvoorbeeld of er al familie in een EU-land woont. De verdeelsleutel die gebruikt moet worden bepaalt hoeveel asielzoekers een EU-land moet opvangen aan de hand van het aantal inwoners, de grootte van de economie, werkloosheidscijfers en het aantal asielzoekers dat een land al heeft opgevangen. Tegelijkertijd willen de Groenen dat de EU lidstaten helpen om de deelname van vluchtelingen in de samenleving beter te organiseren, zoals hulp bieden aan vluchtelingen bij het inschrijven van de kinderen op een school of hen toegang geven tot een opleiding.

Het Europese Commissie-voorstel voor de herziening van “Dublin” stelde echter teleur. Het blijft voortborduren op het gefaalde principe dat de landen aan de grens worden opgepadeld met de opvang van vluchtelingen en perkt zelfs de mogelijkheden in voor landen om op basis van humanitaire gronden toch vluchtelingen op te nemen, zoals Duitsland en Nederland afgelopen zomer deden.

Judith bezocht vluchtelingenkampen in Macedonië, Griekenland en Servië vlak voor dat de Balkanroute voor vluchtelingen gesloten werd en zag wat de effecten zijn van het Europees beleid aan de grenzen van Europa.

Judith bekritiseerde het akkoord dat EU-landen met Turkije sloten over het terugsturen van asielzoekers. Zij werd daarin gesteund door de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties die het Europees Parlement toesprak. Judith pleit ervoor dat Europa ruimhartig moet zijn om vluchtelingen op te vangen en dat ze hun eigen afspraken over herverdeling en hervestiging nakomen. Ook de afspraken tussen de Europese Unie en Afghanistan over het terugnemen van uitgeprocedeerde asielzoekers, gefinancierd uit ontwikkelingsfondsen, wordt door haar nauw gevolgd. Ontwikkelingssamenwerking wordt meer en meer door ministers van Binnenlandse Zaken vormgegeven. Judith verzet zich, samen met de progressieve partijen in het Europees Parlement tegen het gebruik van voor armoedebestrijding bedoelde fondsen, als middel om migranten tegen te houden.

Judith bezocht Libanon met de commissie Ontwikkelingssamenwerking van het Europees Parlement om een indruk te krijgen van de situatie van Syrische vluchtelingen in het land. Libanon vangt meer dan 1,1 miljoen Syrische vluchtelingen op. Dat leidt tot een enorme druk op de samenleving, waar nu een op de vier mensen een vluchteling is en de helft van de Syrische kinderen niet naar school gaat.

Handel

GroenLinks mengt zich al jaren actief in het debat over controversiële handelsakkoorden van de EU onder andere met de Verenigde Staten (TTIP) met Canada (CETA) en het dienstenakkoord (TiSA) die wat GroenLinks betreft de democratie ondermijnen en te veel macht geven aan multinationals. Bas maakte in verschillende debatten, mediaoptredens en opinieartikelen duidelijk dat de beperkte economische opbrengsten van deze verdragen in het niet vallen bij de risico's die ze betekenen voor de mogelijkheid van lokale, nationale en Europese overheden om de markt in het publieke belang te reguleren.

Terwijl een akkoord over TTIP gelukkig steeds verder uit zicht lijkt te verdwijnen, zetten de 28 regeringsleiders helaas wel hun handtekening onder CETA. De bezwaren van het Waalse parlement tot het laatste moment, leidden echter wel tot het Belgische besluit om het Hof van Justitie de juridische twijfels over CETA op te laten helderen. Voordat CETA definitief in werking treedt, moeten het Europees Parlement en de nationale parlementen akkoord gaan met ratificatie. GroenLinks blijft samen met de Groene fractie werken om een overhaaste ratificatie door het Europees Parlement te voorkomen en hoopt dat de toenemende kritiek op handelsakkoorden op tijd komt om CETA alsnog tegen te houden.

Dat de EU met handelsbeleid ook een positieve rol kan spelen toont de wet tegen conflictmineralen aan die op het punt staat om goedgekeurd te worden. Judith kreeg na een harde strijd een nipte meerderheid van Europarlementariërs aan haar kant om bedrijven verplicht in plaats van vrijwillig te laten controleren in hoeverre hun metalen en mineralen schoon zijn van conflictfinanciering. Het bleek een taaie klus om ook de nationale regeringen van dit standpunt te overtuigen. Die gingen uiteindelijk akkoord met een bindende wet, maar zorgden er tegelijkertijd voor dat veel bedrijven werden uitgesloten van deze verplichtingen. Een politiek akkoord over

deze wet is desalniettemin van groot belang om het signaal te geven dat verantwoord importeren de norm moet worden in plaats van de uitzondering.

Milieu

Dankzij de Groene fractie in het Europees Parlement werd er een enquêtecommissie in het leven geroepen om opheldering te krijgen over de emissieschandalen in de automobielsector. Europarlementariër Bas Eickhout is coördinator van de Groenen in het Europees Parlement en wil de feiten boven tafel krijgen maar ook de verantwoordelijkheid van nationale en Europese politici hierin. Onderzoekers, wetenschappers, milieuorganisaties, toezichthouders, autofabrikanten, ambtenaren, eurocommissarissen en nationale ministers verschenen dit jaar voor de commissie. Uit antwoorden van de verantwoordelijke eurocommissaris op vragen van Bas blijkt dat de Europese Commissie nalatig is geweest om in actie te komen toen de bewijzen van fraude zich opstapelden. Tot nu toe blijft concrete actie uit om dit soort fraude keihard aan te pakken. De frauderende fabrikanten werden zelfs beloond met soepelere normen voor hun uitstoot van stikstofoxide, voornamelijk omdat de meeste EU-lidstaten hun eigen auto-industrie de hand boven het hoofd hielden, in plaats van de volksgezondheid en het milieu te verdedigen. Bas kreeg een meerderheid van de milieucommissie mee om daar een stokje voor te steken, maar in de plenaire stemming verzaakte een meerderheid om dit schandaal te voorkomen. Bas zet zich ervoor in dat de conclusies van de enquêtecommissie wel tot echte verandering leiden. Gezondheidswetgeving mag niet geschreven worden naar de behoefte van de auto-industrie. Ook zitten we nog middenin de onderhandelingen voor een beter systeem van goedkeuring van auto's op de Europese wegen. Ook hier is meer Europese controle nodig, maar zoals altijd is hier veel verzet tegen in de verschillende hoofdsteden van autolanden. De onderhandelingen worden waarschijnlijk afgesloten in 2017.

Bas zette zich in voor ambitieuzere Europese normen voor schone lucht. Hij was onderdeel van het onderhandelingsteam van het Europees Parlement dat met de Raad onder Nederlands voorzitterschap tot een overeenkomst moest komen over luchtkwaliteitsplafonds voor lidstaten. De nationale regeringen waren echter niet bereid om de luchtkwaliteit echt te verbeteren: het bereikte akkoord heeft te weinig ambitie wat betreft verbetering voor de volksgezondheid. De emissielimieten zijn flink afgezwakt ten opzichte van het oorspronkelijke (eveneens weinig ambitieuze) voorstel van de Europese Commissie. Technologische vooruitgang en wisselwerking met klimaatbeleid zijn bijvoorbeeld volledig genegeerd bij het vaststellen van de limieten. EU-landen hebben de vrijheid om tot 2030 niets te doen.

GroenLinks streed in samenwerking met de Tweede Kamer-fractie tegen de toelating van de kankerverwekkende stof glyfosaat op de Europese markt. Mede dankzij constante druk van de Groenen in het Europees Parlement en van GroenLinks in de Tweede Kamer slaagde de Europese Commissie er tot twee keer toe niet in om een langdurige goedkeuring voor het gebruik van het landbouwgif glyfosaat door de EU-landen te laten goedkeuren. Bas hoopt dat EU-landen, na het zien van het massale protest tegen de toelating van deze schadelijke stof, zullen besluiten het gebruik uit te faseren, op zijn minst door te beginnen met het beperken van de toegelaten toepassingen, zoals het Europees Parlement in april in een resolutie bepleitte.

Bas maande de Europese Commissie in een resolutie tot betere bescherming van de Europeanen tegen hormoonverstorende stoffen. Na jarenlange vertraging en een verloren rechtszaak kwam de Europese Commissie daarna eindelijk met een voorstel om criteria vast te stellen of een stof een negatief effect heeft op het hormonaal stelsel. De Commissie koos daarbij echter voor zo'n brede definitie dat alle stoffen die ons hormonaal stelsel negatief beïnvloeden, gewoon op de markt toegelaten kunnen blijven worden. Druk op de Commissie om de gezondheid van mensen voorop te stellen blijft dus onverminderd nodig.

Het Europees Parlement nam dit jaar ook positie in op een voorstel van de Europese Commissie om EU wetgeving in lijn te brengen met een internationaal kwik-akkoord uit 2013: het Minamataverdrag. Bas stelde tevreden vast dat een meerderheid een stuk verder wil gaan dan het internationale verdrag. Kwik is zeer giftig en hoort niet thuis in een groene economie.

Databescherming en netneutraliteit

Na het ongeldig verklaren in 2015 van de Safe Harbor-overeenkomst die opslag van persoonsgegevens van Europeanen in de VS mogelijk maakte, stond de Commissie voor de haast onmogelijke opdracht om een nieuwe regeling te treffen. Zolang Amerika vindt dat onze privacy geen waarde heeft en het zich permitteert om naar believen in onze persoonsgegevens te grasduinen, is er voor GroenLinks geen ruimte voor een akkoord, zo maakte Judith duidelijk.

De Europese Commissie sloot dit jaar desondanks het omstreden Privacy Shield-akkoord met de VS als opvolger van Safe Harbor. Deze nieuwe regeling creëert een juridische fictie dat gegevens in de VS ineens wel goed worden beschermd, omdat de regering-Obama belooft de wettelijke mogelijkheden voor massasurveillance niet te gebruiken tegen Europeanen. Daarmee handelt de Commissie in strijd met de uitspraak van het Europese Hof van Justitie, dat wel vindt dat de gegevens van Europese burgers beschermd moeten worden tegen Amerikaanse massasurveillance. Judith probeerde de Commissie tot een koerswijziging te bewegen en diende een amendement in dat aandringt op een tijdelijke werking en snelle herziening van Privacy Shield. De analyse van GroenLinks dat Privacy Shield niet voldoet aan de eisen van de rechter wordt gesteund door de samenwerkende Autoriteiten Persoonsgegevens. De juridische fictie die met Privacy Shield is gecreëerd is des te schrijnender nu President Trump met een pennenstreek in staat is om de massasurveillance in het geheim opnieuw uit te breiden.

Eindelijk werd in de lente van 2016 de nieuwe Europese verordening bescherming persoonsgegevens aangenomen. Er komen nieuwe strenge boetes en een beter mechanisme om je recht te halen als je gegevens in een andere lidstaat worden bewerkt. De onderhandelingen hebben lang geduurd. Het eindresultaat is dankzij de leidende rol van de Duitse Groene collega Jan Philipp Albrecht beter geworden dan verwacht, maar Judith is bezorgd over aanwijzingen dat bedrijven nu al proberen de wet te omzeilen en doet daar onderzoek naar.

In reactie op de terroristische aanslagen kwam er nieuwe druk op het Europees Parlement om massaal vluchtgegevens op te slaan met het zogenaamde PNR-systeem. GroenLinks bleef bij zijn standpunt en stemde tegen: het jarenlang opslaan van alle vluchtgegevens in Europa is een peperdure schijnoplossing in de strijd tegen

criminaliteit en terrorisme. Judith steekt de miljoenen voor zo'n PNR-systeem liever in iets dat bewezen wat oplevert: betere Europese samenwerking tussen politie- en justitiediensten.

Het Europees Parlement behandelde nieuwe regels over het handhaven van netneutraliteit en vrij roamen. Deze regels zijn door de Raad van Ministers fors afgezwakt. Nederland kon ondanks zijn voortrekkersrol op het gebied van netneutraliteit niet voorkomen dat de Nederlandse netneutraliteit door Europese wetgeving wordt afgezwakt. Judith stelde onder andere vragen over de snelle plannen van T-Mobile om de soepelere regels nog verder op te rekken. Gelukkig hebben de toezichthouders onder druk van een succesvolle lobby door activisten een paar van de grootste problemen inmiddels weten te dicht en is in Nederland een aanvullende regel aangenomen waardoor het verboden blijft om bepaalde diensten buiten de bundel aan te bieden, wat de innovatie door en eerlijke concurrentie tussen online dienstverleners ernstig kan aantasten.

Transparantie

GroenLinks streed samen met de Groene fractie voor het lot van klokkenluiders die belangrijke informatie in het algemeen belang naar buiten brengen. De Groene fractie stelde een initiatiefwet op voor de bescherming van klokkenluiders in de hele Europese Unie. Die zou in de toekomst moeten voorkomen dat klokkenluiders zoals Antoine Deltoure, die massale belastingontwijking aan het licht bracht, worden vervolgd. Dat dit hard nodig is, bleek toen het Europees Parlement instemde met een Europese wet die bedrijfsgeheimen beter zou moeten beschermen. GroenLinks stemde tegen de wet omdat het daarmee voor klokkenluiders moeilijker wordt om misstanden binnen bedrijven aan te kaarten. Naast de druk die GroenLinks opvoert voor wetgevende actie, lanceerde Bas samen met andere Groene Europarlementariërs het platform EU-leaks (via greens-efa.eu) waar klokkenluiders veilig en volledig anoniem informatie kunnen achterlaten om misstanden met Europese besluitvorming of wetgeving aan de kaak te stellen.

Eerlijke belastingen

Het besluit van de Europese Commissie om 13 miljard euro aan ontweken belastingen terug te vorderen van Apple toont voor GroenLinks aan hoe waardevol de Europese Unie kan zijn. Geen enkel Europees land zou deze multinational alleen aan kunnen pakken. Helaas gaat Ierland in beroep tegen het terugvorderingsbesluit net zoals Nederland eerder in beroep ging tegen het Commissiebesluit over Starbucks. De permanente campagne van de Groene fractie voor eerlijke belastingen blijft hard nodig om de mentaliteit te veranderen. De Groenen deden dat onder andere met twee uitgebreide onderzoeken naar de belastingontwijkingsconstructies van IKEA en BASF die mogelijk tot nieuwe stappen leiden in de aanpak van belastingontwijking.

De Europese Commissie presenteerde nieuwe voorstellen om belastingontduiking en financiering van terrorisme harder aan te pakken. De versnelde herziening van de vierde anti-witwasrichtlijn volgt na de onthullingen van de Panama Papers en de terroristische aanslagen in Brussel en Parijs van vorig jaar. Judith werd herbenoemd als hoofdonderhandelaar van het Europees Parlement in dit dossier. Zij probeert momenteel om steun te vergaren voor voorstellen om trusts veel harder aan te pakken, het openbaar register dat brievenbusfirma's zichtbaar maakt te verbeteren en strenger toezicht te houden op bestaande anti-witwasregels die dankzij haar tot stand kwamen.

Democratie en mensenrechten binnen en buiten Europa

De rechtstaat in Polen staat sinds de verkiezingen daar ernstig onder druk. Judith werkte samen met andere Europarlementariërs aan een resolutie van het Europees Parlement die de Europese Commissie steunt in het ondernemen van actie om het afglijden van fundamentele rechten in Polen te voorkomen. De procedure om een land te houden aan de Europese afspraken over de rechtstaat kan er in het uiterste geval toe leiden dat Polen stemrecht verliest in de Europese Raad.

Sinds de mislukte coup poging in Turkije gaat het bergafwaarts met het perspectief op toetreding van Turkije tot de Europese Unie. Zolang Turkije mensenrechten, persvrijheid en vrijheid van meningsuiting niet respecteert, is lidmaatschap van de Europese Unie uitgesloten en hebben onderhandelingen over toetreding geen zin. GroenLinks pleitte er in het Europees Parlement voor om de onderhandelingen met Turkije te bevriezen totdat Turkije voldoet aan minimumeisen die het land weer op een pad brengen richting de Kopenhagencriteria voor toetreding. Oud-GroenLink-Europarlementariër Joost Lagendijk wordt persoonlijk geraakt door de opstelling van de Turkse regering die hem tot op heden geen toestemming geeft om terug te keren naar zijn woonplaats in Turkije.

Binnenkort zijn er verkiezingen in Gambia, een land waar mensenrechten zwaar onder druk staan. Judith had zitting in de *fact finding mission* van de mensenrechtencommissie van het Europees Parlement om de huidige stand van het land te onderzoeken. Ze sprak met presidentskandidaten, vertegenwoordigers van vrouwenbewegingen, homobewegingen en andere burgerrechtenorganisaties. Judith bezocht tevens Tanzania waar zij in 2015 hoofdwaarnemer van de verkiezingen was namens de EU. Dit jaar presenteerde zij haar definitieve conclusies nadat er zich verschillende ongeregelde daden hadden voorgedaan, vooral op Zanzibar. Judith beval onder andere aan om de onafhankelijkheid van de politieke- en media-instituten te versterken zodat de kans op eerlijke verkiezingen wordt vergroot. Ook bezocht Judith Myanmar waar zij deelnam aan een missie die de prille democratische instituten helpt opbouwen na de verkiezingen in 2015.

Judith schreef mee aan een resolutie waarin het Europees Parlement protest aantekende tegen dubieus ontwikkelingsgeld voor Eritrea. Aanleiding voor de resolutie was het goedkeuren van deze ontwikkelingsgelden voor het dictatoriaal bestuurde land door de EU-ministers, terwijl het Europees Parlement het ontwikkelingsprogramma had afgewezen.

Op de hoogte blijven van het werk van Bas en Judith? Meldt je aan op <https://groenlinks.nl/europa>